

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA
NYHEDSBREV NR. 60, JUNI 2021
ISSN: 1904-1233

REDAKTØRENS SPALTE

Kære læsere! Endnu en sæson nærmer sig sin afslutning, en begrænset og meget anderledes sæson, men alligevel. Et par udskudte generalforsamlinger er blevet afholdt og enkelte aktiviteter er programsat. Redaktøren har glædet sig over at der til dette nyhedsbrev igen er kommet en hel del bidrag, så regnvej, ro, restriktioner eller rekreation, der er en hel del heraldik at hente her i sommerens løb. Forhåbentlig vender vi alle snart tilbage til en mere normal tilværelse så vi også kan festligholde Svenska Heraldiska Föreningens jubilæum. Tak til alle bidragsydere og en god sommer til jer alle. Bidrag til kommende nyhedsbreve modtages med tak og sendes til ct.von.christierson@gmail.com.

Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRENS SPALTE, NYA MEDLEMMAR
- s. 2: ORDENSTECKEN
- S. 3: SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA
- S. 4: DANSK HERALDISK SELSKAB
- S. 4: SVENSKA HERALDISKA FÖRENINGEN
- S. 6: VÄRMLANDS HERALDISKA SÄLLSKAP
- S. 7: PRINS PHILIP, HERTUG AF EDINBURGH 1921–2021
- S. 12: ETT ANNAT DANSK-ENGELSKT VAPEN
- S. 15: AAGE WULFFS HERALDISKE KUNST
- S. 25: SPECIALUTSTÄLLNING PÅ JÆGERPRIS SLOT

Följande nye medlemmar mars-maj 2021 önskas varmt välkomna i SHS:

Joar Bo Mikael Eliasson, Kivik, Sverige
Magnus Hermann Haraldsson, Frederiksberg, Danmark
Pål William Heitmark, Stavanger, Norge
Stein Rune Jakobsen, Sandnes, Norge
Clæs Lilliesköld, Danderyd, Sverige
Toni Piipponen, Esbo, Finland
Jan Lüders Poulsen, Glm. Frederiksstad, Norge
Nicolai Erik Qvist-Lygum Toxværd, Aarhus, Danmark
Per Østergaard, Sæby, Danmark

ORDENSTECKEN

Nils G. Bartholdy - som har varit styrelseledamot i Societas Heraldica Scandinavica i 50 år - har förlänats utmärkelsen Riddare av första klassen av Kungl. Nordstjärneorden. Därmed belönas hans insatser inom nordisk heraldik, insatser som har haft stor betydelse för Sverige. Ordenstecknet överlämnas den 7 juni 2021 på svenska ambassaden i Köpenhamn.

Nordstjärneorden instiftades år 1748 som en förtjänstorden för bl.a. ämbetsmannaförtjänster och vetenskapliga insatser. Sedan år 1975 delas den inte längre ut till svenska medborgare utanför kungahuset, men till utländska medborgare på grund av personliga insatser för Sverige eller för svenskt intresse. Samtidigt ersattes det tidigare svarta bandet av ett blått band med gula kanter.

En statlig utredning arbetar just nu med att ta fram förändringar av ordenskungörelsen så att värdigheter inom de kungl. svenska riddarordnarna åter kan delas ut till svenska medborgare. Betänkandet kommer att läggas fram efter sommaren

På bilden syns följande ordenstecken. Övre raden: kommendör (damer), storkorsband, kommendör (herrar). Mellersta raden: Storkorskraschan, kommendörskraschan. Nedersta raden: riddare av första klassen, ledamot, riddare. Foto: Alexis Daflos/Kungl. Hovstaterna.

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Lördag Den 15 maj 2021 avhölls generalförsamling i Societas Heraldica Scandinavica, och som något nytt virtuellt genom mötesprogrammet Zoom. Generalförsamlingen, som samlat deltagare från samtliga nordiska länder, leddes effektivt av Tom Bergroth i Åbo, medan exempelvis ordföranden Martin Sunnqvist satt i Landskrona, sekreteraren i Uppsala, kassören och viceordföranden i Köpenhamn. Med allas medvetande om den mötesdisciplin som behövdes kunde man konstatera, att det av pandemin fordrade formatet fungerade.

Boksluten för år 2019 och 2020 godkändes, och generalförsamlingen återvalde styrelsen, dock så att Charlotte Hvas Ginnerup, Danmark och Øystein Ekroll Norge, ersattes av Anton Pihl och Gaute R. Risholt från respektive länder. Också revisorer och revisorssuppleanter omvaldes.

Efter generalförsamlingen gjorde Tom Bergroth några initierade nedslag i det heraldiska bildspråket i medaljkonsten, detta som upptakt till Den 11. Nordiska heraldiska konferensen på Åbo slott 27–29 maj 2022. Denna del av generalförsamlingen hittas nu på SHS hemsida och You Tube.

DANSK HERALDISK SELSKAB

SOCIETAS HERALDICA DANICA

DANSK AFDELING AF *SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA*

PROTEKTOR: HANS KONGELIGE HØJHED PRINS JOACHIM

Den udsatte generalforsamling kunne endelig afholdes tirsdag den 25. maj 2021. Generalforsamlingen ledtes af Sunil Saigal, gennemførtes med fysisk fremmøde og overholdelse af gældende restriktioner og dækkede selskabets virksomhed for årene 2018-19 og 2020. Regnskaberne og budget for 2021 blev godkendt ligesom en vedtægtsændring der forenkler valgproceduren. Bestyrelsen blev genvalgt og består således af Niels Arne Dam (formand), Ronny Andersen (sekretær), Hans Trebbien (kasserer) og de fødte medlemmer Nils G. Bartholdy, Carl-Thomas von Christierson, , Anton Pihl, der alle er medlemmer moderselskabet Societas Heraldica Scandinavicas bestyrelse, samt de i Danmark valgte medlemmer Charlotte Hvas Ginnerup, Peder Kristiansen og Peter Kristiansen.

SVENSKA HERALDISKA FÖRENINGEN 45 ÅR

Svenska Heraldiska Föreningens styrelse bjuder in till fysiskt årsmöte med förtjänstmedaljutdelning lördagen den 9 oktober 2021 i Landstingssalen på Malmö rådhus.

Program:

Insläpp kl 12.45. Middag kl 18.00.

- Henric Åsklund: *Svenska Heraldiska Föreningens förtjänstmedalj de första 20 åren 2002–2021*
- Förtjänstmedaljör Kaare Seeberg Sidselrud: *Ny norsk kommuneheraldikk - nye rettsregler, kommunereform og den heraldiske konsekvens*
- Förtjänstmedaljör Ronny Andersen: *Axplock fra de danske ridderordeners våbenbøger*

- Arkivarie Olle Nordquist: *Malmö stadsvapen* (i anslutning till föredraget ges en guidad rundtur i rådhuset för att se särskilt de heraldiska utsmyckningarna)
- Förtjänstmedaljör Martin Sunnqvist: *Heraldik och andra symboler i nordiska medeltida laghandskrifter*
- 45-årsjubileumsmiddag i Rådhuskällaren

Malmö pampiga rådhus är inte öppet för allmänheten och föreningsmöten kan endast hållas där efter särskild ansökan med anledning av till exempel ett jubileum. Styrelsen är glad och stolt över att föreningens ansökan beviljats och vill uppmana alla intresserade att passa på att delta nu när chansen ges, det kommer sannolikt dröja innan vi får lov att disponera lokalerna igen.

För att dra största möjliga nytta av tillfället har vi bjudit in Olle Nordquist, arkivarie vid Malmö stadsarkiv, som kommer berätta om Malmö unika stadsvapen samt visa oss runt i rådhuset. Här kan ni se Olle i filmen *Så blev den röda gripen Malmö stadsvapen* på Kultur i Malmö Facebooksida: <https://fb.watch/5sKmG6ix2G/>

Programmet avslutas med en festlig 45-årsjubileumsmiddag i Rådhuskällaren. På grund av förhållningsreglerna för rådhuset måste vi be om obligatorisk föransmälan för deltagande, både till mötet och till middagen. Anmälan kommer ske via www.heraldik.se och kommer att öppna efter sommaren när vi vet vilka eventuella restriktioner som kommer att gälla.

Varmt välkomna!

Styrelsen för Svenska Heraldiska Föreningen

VÄRMLANDS HERALDISKA SÄLLSKAP

Heraldikkväll med föredrag: Värmlandsörnen på militära fanor

Värmländska och militära symboler står på dagordningen när Värmlands Heraldiska Sällskap bjuder in till heraldikkväll med föredrag 7 juni. Fredrik Höglund berättar om hur Värmlandsörnen har förekommit på landskapets militära fanor genom historien, från 1600-talet till idag. Hur har örnen sett ut genom åren? Varför hade A9 både en vit och en blå örn? Och hur kommer det sig att örnen tog sig ända till Vaxholm?

Tid: Måndag 7 juni 18.00.

Mer information och länk till sändningen:

<https://varmlandsheraldiska.wordpress.com/2021/04/10/heraldikkvall-med-foredrag-varmlandsornen-pa-militara-fanor/>

Heraldisk stadsvandring – om restriktionerna tillåter

Internationella heraldikdagen 10 juni brukar betyda heraldisk stadsvandring runt Stora torget i Karlstad. 2020 fick den tyvärr ställas in på grund av pandemin, men i år hoppas vi att den kan genomföras. Sällskapets ordförande Fredrik Höglund berättar om den heraldiska fasadutsmäckningen på Rådhuset, Frimurarlogen, Wermlandsbanken och andra byggnader runt Stora torget i Karlstad. Under vandringen får vi en introduktion till Värmlands och Karlstads vapen och chansen att upptäcka en del av stadsrummet som vi kanske inte har fäst blicken på tidigare.

Tid: Torsdag 10 juni 2021, klockan 12.00 och 18.00.

Mer information:

<https://varmlandsheraldiska.wordpress.com/2021/04/10/heraldisk-stadsvandring-om-restriktionerna-tillater/>

Den engelske Dronning Elizabeth IIs ægtefælle Prins Philips død den 9. april 2021 har givet mig anledning til nogle betragtninger om de våbener, Prinsen førte gennem sit lange liv.

Prins Philip blev født som Prins af Grækenland og Danmark og tilhørte dermed den glücksborgske gren af det oldenborgske hus. Hans forældre var prins Andreas, søn af kong Georg I, og prinsesse Alice af Battenberg. På mødrene side nedstammede Prins Philip fra dronning Victorias datter Alice Maud Mary, der blev gift med storhertug Ludvig IV af Hessen. Deres datter Victoria var gift med prins Ludvig af Battenberg, der i 1868 blev britisk statsborger og engelsk flådeofficer og i 1917 aflagde sine tyske titler, blev markis af Milford Haven og ændrede Battenberg til Mountbatten. Deres datter Alice var Prins Philips mor. Battenbergerne var en sidelinie af huset Hessen og blev dannet, fordi prins Ludvigs far havde indgået et morganatisk ægteskab. Det er nødvendigt at kende denne familiære forhistorie for at forstå Prins Philips våbenføring.

Som græsk og dansk prins var han født med det kongelige græske våben, et blå skjold med et sølv kors, Grækenlands våben, hvorpå det danske kongevåben med den sammensætning, det havde i 1863, er lagt. Skjoldet holdes af to vildmænd, der imidlertid afbildes som to Herkules-skikkelser med løveskind om lænden. Et eksempel er våbenet for faderen prins Andreas i Elefantordenens våbenbog. Når græske prinser tillige førte en dansk prinsetitel, skyldtes det, at man ville markere en principiel arveret til Danmark.

Prins Philips far prins Andreas' våben malet af H. Funch i Elefantordenens våbenbog. Det danske kongevåben, som det var sammensat i 1863, er lagt på Grækenlands våben, et sølv kors i blå. Foto: Ordenskapitlet.

Prins Philip var født den 10. juni 1921. På grund af de politiske forhold i Grækenland forlod hans familie landet i 1922. Prins Philip følte sig i sit voksne liv knyttet til Storbritannien og i ganske særlig grad til sin mødrene slægt Mountbatten. I 1939 blev han officer i den britiske flåde og deltog med hæder i 2. verdenskrig. Den 28. februar 1947 blev Prins Philip britisk statsborger, gav afkald på sine

græske og danske titler og tog efternavnet Mountbatten. I juli 1947 forlovede Prins Philip sig med den britiske tronarving Prinsesse Elizabeth. Den 19. november samme år fik han af Georg VI titulaturen Kongelig Højhed, og på bryllupsdagen den følgende dag blev han Hertug af Edinburgh. Den 22. februar 1957 gjorde Dronning Elizabeth sin mand til Prins af Det forenede Kongedømme, United Kingdom.

Prins Philip fik den 8. marts 1948 et våben af sin svigerfar, Georg VI. Til det kgl. græske våben blev der øverst dexter tilføjet det skjold, der i 1858 var blevet tildelt hans mors mormor, Alice Maud Mary, datter af dronning Victoria, med undtagelse af et hjerteskjold med Sachsens våben; det sachsiske våben blev under 1. verdenskrig udeladt af den engelske kongefamilies våben som en antitysk reaktion. Skjoldet med de tre engelske løver i 1. og 4. felt, den skotske løve i 2. felt og den irske harpe i 3. felt var briseret med en sølv turnerkrave med tre flige, af hvilke den midterste var belagt med en rød rose og de to øvrige med en sort hermelinshale. Dette briserede engelske kgl. våben havde allerede været anvendt i det våben, som Prins Philips morfar Prins Ludvig af Battenberg i 1917 havde fået tildelt af den engelske konge. I dennes våben indgik således et skjold, der stammede fra hans svigermor. Hovedskjoldet i Mountbatten-våbenet er firdelt af en brisure af den hessiske løve i 1. og 4. felt og to sorte pæle i sølv i 2. og 3. felt, Battenberg. Det briserede engelske kgl. våben er lagt på delingen mellem 1. og 2. felt. Dette våben blev også ført af Prins Philips mor, hans moster og hans to morbrødre. Hans moster var Louise Mountbatten, der blev Gustav VI Adolfs dronning, og Mountbatten-våbenet ses lagt på det svenske kongevåbens hovedskjold i Riddarholmskyrkan for hende som serafimerridder. Prins Philips yngste morbror var Louis Earl Mountbatten of Burma, hvis våben ligeledes ses i Riddarholmskyrkan.

Lord Mountbattens våben i Riddarholmskyrkan. Malet af Bengt Olof Kälde. Det briserede engelske kgl. våben, oprindeligt fastsat for dronning Victorias datter Alice Maud Mary, ses foroven på det firdelte Battenberg-våben.

Foto: Alexis Daflos, Kungl. Maj:ts Orden.

Der er ingen tvivl om, at tilføjelsen af det briserede engelske kgl. våben i Prins Philips våben skulle understrege hans status som britisk statsborger og som en Mountbatten. Prins Philips skjoldholdere

blev en Herkules fra det græske kgl. våben og en kronet løve med tvedelt hale fra Mountbatten-våbenet med en skibskrone om halsen. Fire strudsfer fra Mountbatten-våbenet blev til fem strudsfer på hjelmen. I denne skikkelse blev Prins Philips våben malet i Elefantordenens våbenbog.

Prins Philips våben tildelt i 1948 malet af Franz Sedivy i Elefantordenens våbenbog. Foto: Ordenskapitlet.

Våbenet fra 1948 blev imidlertid anset som utilfredsstillende. Det skyldtes nok, at det var meget kompliceret med de mange felter i det gamle danske kongevåben, som vel også måtte forekomme ulogisk, da Prins Philip havde givet afkald på sine græske og danske titler. Det blev den 27. juni 1949 afløst af det våben, som Prins Philip førte til sin død. Skjoldholdere, krone og hjelm blev bibeholdt. Hovedskjoldet blev firdelt med tre løver og hjerter (Danmark) i 1. felt, et kors (Grækenland) i 2. felt, to pæle (Battenberg) i 3. felt og en tretårnet borg på en klippe (Edinburgh) i 4. felt. Dermed var hans oprindelige titler, hans antagelse af Mountbatten-navnet og hans titulærhertugdømme markeret. I nogle tilfælde træffes gengivelser af våbenet, hvor antallet af hjerter i det danske felt er flere end ni. Det må skyldes, at der i den officielle blasonering står, at feltet er bestrøet med hjerter, "semée of hearts gules", altså i et ubestemt antal. Et eksempel herpå er våbenet for ham som ridder af den skotske Tidselorden i St. Giles' Cathedral i Edinburgh, hvor der ses ti hjerter. I våbenet for Prins Philip som serafimerridder er der ni hjerter omkring de tre løver.

Prins Philips våben tildelt i 1949. College of Arms.

Våben for Prins Philip i Tidselordenens kapel i St. Giles' Cathedral i Edinburgh. Der er ti hjerter omkring løverne i 1. felt. Malet af Elizabeth Kirkwood.

Prins Philips serafimerskjold i Riddarholmskyrkan på bisættelsesdagen den 17. april 2021. Skjoldet er malet af Bengt Olof Kälde. Foto: Pelle T Nilsson/ Swedish Press Agency.

Prins Philips serafimerskjold blev på bisættelsesdagen den 17. april 2021 overført fra Stockholm Slot til ophængning i Riddarholmskyrkan, mens kirkens klokker ringede i en time, serafimerringning. Viceordenskansler ved Kungl. Maj:ts Orden Per Sandin holdt en mindetale.

Umiddelbart må man undre sig over, at feltet for Danmark står i 1. felt og dermed har forrang frem for våbenet for Grækenland i 2. felt. Prins Philip var født som Prins af Grækenland og Danmark; de to lande skal nævnes i denne rækkefølge. Våbenet som helhed er komponeret således, at de to heroldsfigurer, Grækenland og Battenberg, er gengivet diagonalt, og de to øvrige felter, Danmark og Edinburgh, er ligeledes placeret diagonalt. Dermed er de fire felter optisk set i balance. Skulle det græske kors have udgjort 1. felt og det danske våben 2. felt, havde Battenberg og Edinburgh måttet skifte plads, hvis balancen skulle bevares. Jeg tror, at Prins Philip, der uden tvivl kendte de heraldiske felters indbyrdes rang, ikke har villet forvise Battenberg-våbenet til 4. felt, fordi han ville lægge vægt på at være en Mountbatten. Endelig blev han også en Mountbatten, før han blev Hertug af Edinburgh.

Ved bisættelsen i Windsor var Prins Philips kiste svøbt i hans personlige banner med fire felter som i våbenet.

Prins Philips personlige banner med de fire våbenfelter i flagform. CRW Flags.

Prins Philips kiste dækket af hans personlige banner under bisættelsen den 17. april 2021 i St. George's Chapel i Windsor. Dronning Elizabeth sidder i baggrunden. Lånt af TV 2.

Nils G. Bartholdy

ETT ANNAT DANSK-ENGELSKT VAPEN

Mycket apropå de dansk-engelska heraldiska förbindelserna publicerades i The Heraldry Society på Facebook två år 2015 återskapade glasmålningar, ursprungligen beställda av den engelska författaren Horace Walpole, 4th Earl of Orford (1717–1797). Han beställde dem till sitt gothic revival slott Strawberry Hill House och framställde av William Price the Younger. Vapnen är för drottning Anne av Storbritannien och hennes gemål, prins Jørgen (George) av Danmark, yngsta son till kung Frederik III. De nya glasmålningarna är gjorda av konstnären Leonie Seliger på bakgrund av engelska heraldiska förlagor, vilket torde vara förklaringen på, att det danska prinsvapnet har fått en tornerkrage i hermelin. Som Peter Kurrild-Klitgaard efterföljande påpekat, är detta inte ett kadenstecken använt i dansk heraldik. Tornerkragen kan ha tillkommit då prins Jørgen år 1689 naturaliserades som engelsk undersåte och utnämndes till hertig av Cumberland, och därmed kunde inta säte i House of Lords.

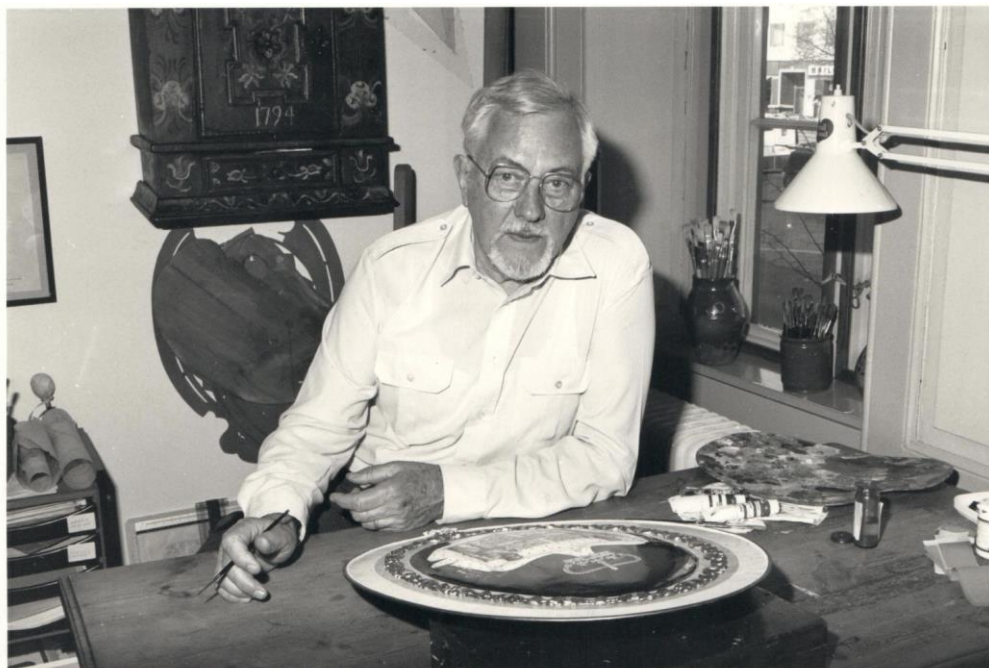

- o O o -

Och medan vi ändå snuddar vid det nordiska, hittas dessa vapen i Kronborgs slottskyrka i Helsingør. Träskärararbetet gjordes 1586-88 av Henrik Könneman och Albrit Gysse (Giese).

Aage Leo Wulff blev født i 1918 i København. I årene 1933-37 blev han uddannet som maler og tegner på Københavns Malerskole, sideløbende med kurser i kunsthistorie og farvekemi, og også sideløbende med at han stod i malerlære. Wulffs speciale var dekorationsmaleriet, og det var netop dekorationsmaleriet, der førte ham ind på heraldikken. Wulff blev ansat som konvervator på Tøjhusmuseet i 1944, og blev i den stilling til 1985. I 1968 blev han kongelig våbenmaler ved Ordenskapitlet og forlod den stilling i 1994. Som heraldisk kunstner er det især årene som kongelig våbenmaler, der står markant tilbage. I den egenskab har Aage Wulff efterladt en blivende kunstnerisk arv.

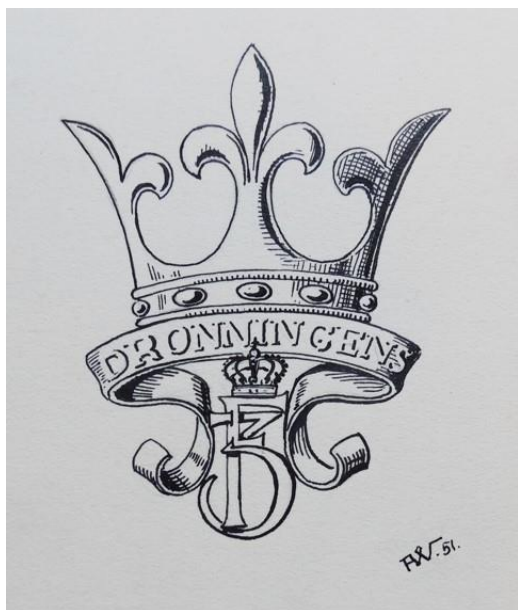
Hvad var det, der gjorde Aage Wulff til en så god heraldisk kunstner? Først og fremmest var han en eminent tegner. Det ses tydeligst i hans ikke-heraldiske arbejder, som f.eks. i studier af sværd og hjelme, og i segltegninger. Forståelsen af lys, skygge og struktur er helt eminent og vises ved brug af kraftige, beslutsomme skraveringer.

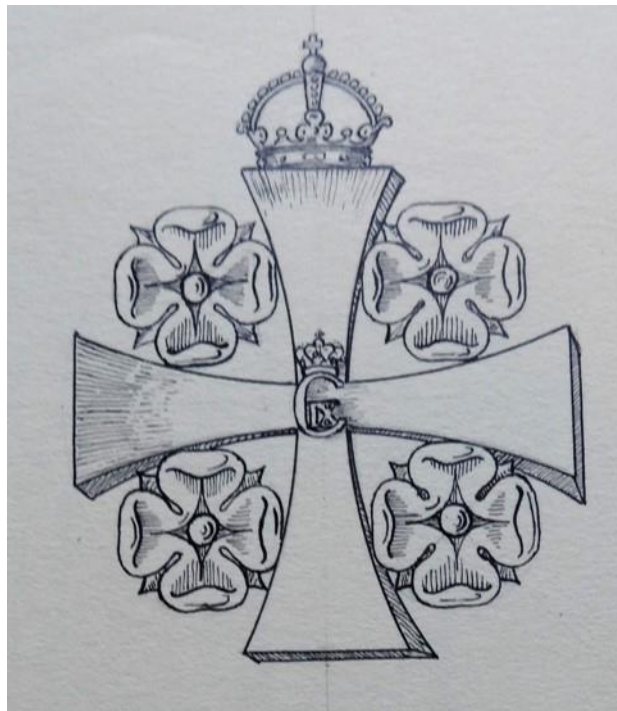

Wulffs evner som illustratør blev bl.a. brugt i værket ”Danmarks gamle Købstadlovgivning” og ifølge hans heraldiske dagbog udførte Wulff en stor mængde flagtegninger til Weilbachs forlag.

Wulffs evner som tegner kom i anvendelse ved en af de større opgaver i karrierens begyndelse, nemlig udkast til Hærens uniformsmærker i slutningen af 1940'erne og nogle år frem. Som det jo desværre næsten altid går i den slags sager, blev nogle af Wulffs bedste tegninger aldrig til faktiske mærker.

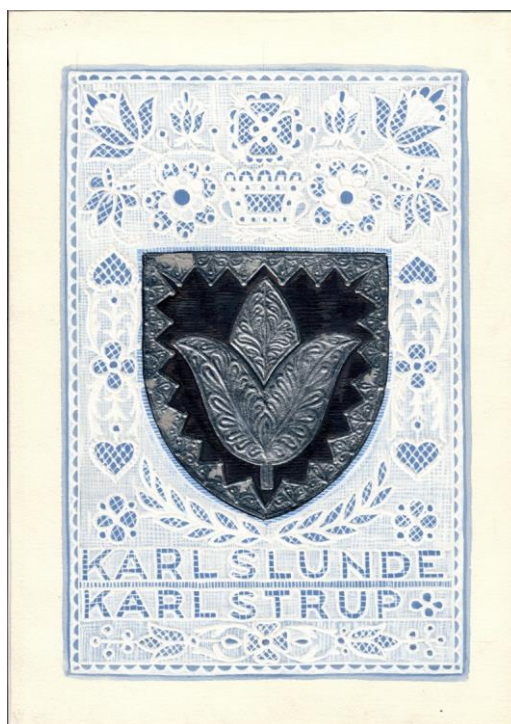

Blandt Wulffs skitser er også en serie af riddere fra forskellige tidsperioder. Den flotteste tegning i denne serie er tegningen af en greve af Holsten til hest med det holstenske nældeblad gentaget overalt på greven og på hesten.

Wulff fik i 1940'erne kontakt til Statens heraldiske konsulent, Poul Bredo Grandjean, og fik gennem ham en lang række opgaver med at tegne kommune- og amtsvåbener. I alt tegnede Aage Wulff i omegnen af 40 kommunale våbener, og komponerede også en lang række af dem.

I skitserne til kommunevåbener ses et af Aage Wulffs andre særkender, nemlig den gennemgående brug af bladguld og -sølv i hans heraldiske arbejder. Det ses også i våbenet til Karlslunde-Karlstrups kommunes våben, som Wulff har moret sig med at lave en pragtudgave af bladsølv – eller aluminium, om det nok er – og ophøjet damascering i våbenet, der er omgivet af den for egnen karakteristiske Hedebo-syning

Blandt Wulffs skitser ligger også enkelte formodede udkast til kommunevåbener. Blandt andet et smukt udkast med en kronhjort og en pilespid. Hvilken kommune, det har været til, ses desværre ikke. Vi kan her også se nærmere på Wulffs teknik; hjorten er sølv og de enkelte højlys er ikke dækhvidt, men blot papirets farve. Så han har undladt at male de steder, hvor der skal være højlys på sølvet. Det vidner om sikkerhed i det, man foretager sig. Samtidig virker det umiddelbart, og derfor fungerer det.

I løbet af 1980'erne havde Aage Wulff også stort held med at nytægne en række ældre kommunevåbener til langt bedre og heraldisk langt mere tilfredsstillende versioner.

Aage Wulff var naturligvis også virksom indenfor den private heraldik, og skabte en række borgerlige våbener. I følge optegnelserne i hans heraldiske dagbog, komponerede han 49 private våbener i sin karriere. Et af de tidlige, fra 1954, er desværre også anonymt – i dagbogen finder man blot betegnelsen ”klokkestøber”, hvilket våbenet også bærer præg af. Det er et brillant våben, og brillant tegnet våben. Måden hvorpå han med få virkemidler og nærmest skødesløst maler hjelmen. Der er temperament i hjelmlædet, hvor skygger og højlys er placeret nærmest nonchalant, men tag ikke fejl; det er også helt

nøjagtigt placeret og vidner om en intuitiv forståelse for lys og skygge. Skjoldet er tredimensionelt malet, igen med fremhævelse af lys og skygge, der giver skjoldet form. Den temperamentsfulde skaberkraft er sammen med Wulffs evner som tegner noget af det, der især karakteriserer hans kunst.

I finske Tom Bergroths våben ser vi noget, der også er typisk for Aage Wulffs heraldiske kunst – at lade skjoldet eller skjoldfiguren fremstå i metalfarver, hvorimod hjelmklæde, vulst og til en vis grad hjelmtegn opbygges af toner af farver, der tilsammen kan give fornemmelsen af metal, samtidig med at der er en stor tilstedeværelse af stoflighed og tredimensionalitet. Det giver også balance mellem skjoldets enkelhed og metalfarve mod detailbehandlingen i resten af våbenet.

Som så mange andre heraldiske kunstnere udførte Wulff også exlibris, både heraldiske og med andre motiver.

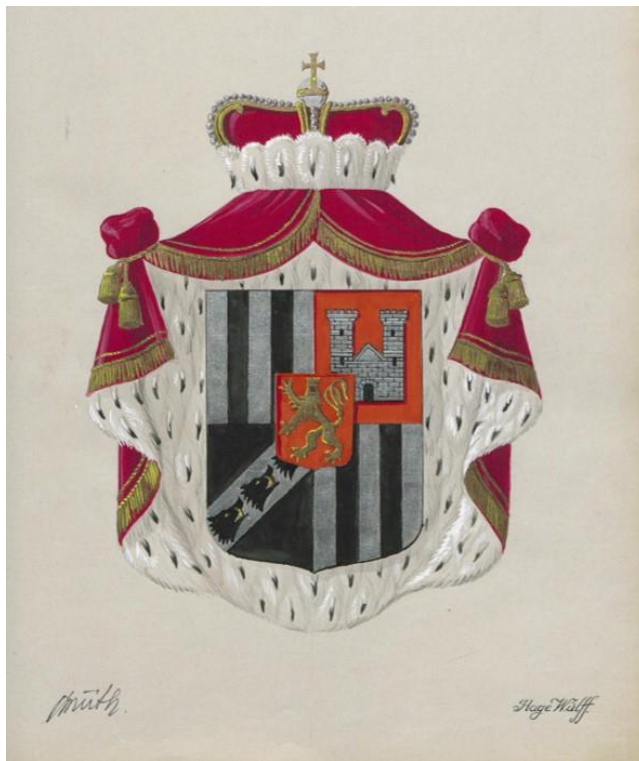
Som omtalt tidligere er det Aage Wulffs indsats som kongelig våbenmaler i Ordenskapitlet, der har sat sig det største spor efter ham, også i kraft af, at ridderskjoldene i Ridderkapellet på Frederiksborg er offentligt tilgængelige. Derved er der langt større opmærksomhed på de våbener end de rent private. Wulff overtog embedet som kongelig våbenmaler efter Franz Sedivy i 1968.

Men allerede længe før det var Wulff i berøring med ordensheraldikken. Så tidligt som i 1949 leverede han et våbenforlæg til en fransk storkorsridder, og det skete nogle gange senere for danske storkorsriddere i 1950'erne, at han leverede våbenforlæg til de våbener, der skulle males for dem i Dannebrogordenens våbenbog og på ridderskjoldet til ridderkapellet.

Det første våben, Wulff malede som kongelig våbenmaler, var Vincens Steensen-Leths våben, som ses her i en skitse. Denne skitse var også Wulffs prøve som våbenmaler. Vi ser igen det ekspressive hjelmlæde og en meget fint skulpteret løve som hjelmtegn. Der er liv, kraft og energi i dette våben.

De mange fyrstelige våbener, som Wulff malede for Elefantriddere, var jo for de flestes vedkommende århundredgamle våbener, hvis indhold og i nogle tilfælde udforming var fast etableret. I sådanne tilfælde er det fortolkningen, der giver våbenet liv. Også her var Wulff en sand kunstner. Ikke mindst når han malede hermelin. Sjældent har nogen kunstner kunnet tilføre en sådan stoflighed til malede hermelinskåber som Wulff kunne. Her ser vi to eksempler, ridderskjoldet for storhertug Jean af Luxembourg og Prins Richards våben i Elefantordenens våbenbog.

I løbet af sine 26 år som kongelig våbenmaler skabte Aage Wulff 71 ridderskjolde for Elefantriddere og for storkors af Dannebrogordenen. De af våbenerne, han selv fik lejlighed til at præge indholdet af, er blandt det bedste i dansk heraldik.

Et andet stort arbejde var Aage Wulffs nytegninger af rigsvåbenet og kongekronen fra 1986. Der var på daværende tidspunkt behov for nye versioner til at supplere Britze version fra 1940 og Claus Achton Friis' version fra 1972.

I det hele taget – og meget naturligt – havde kongevåbenets udvikling Wulffs interesse. Både de tre løver, hele kongevåbenet i dets fulde udstrækning og enkelte våbenmærker, som f.eks. Holstens nældeblad, var genstand for skitser af stadier i udviklingen.

En ganske fantastisk gengivelse af kongekronen ses i en version af rigsvåbenet, hvor Wulff ikke som vanligt har malet en heraldisk kongekrone, men en naturalistisk gengivelse af Christian V's krone. Selvom man kan kritisere tegningen i streng heraldisk forstand af den grund, at den blander heraldiske og naturalistiske elementer, er det en meget smuk tegning af rigsvåbenet.

Ronny Andersen

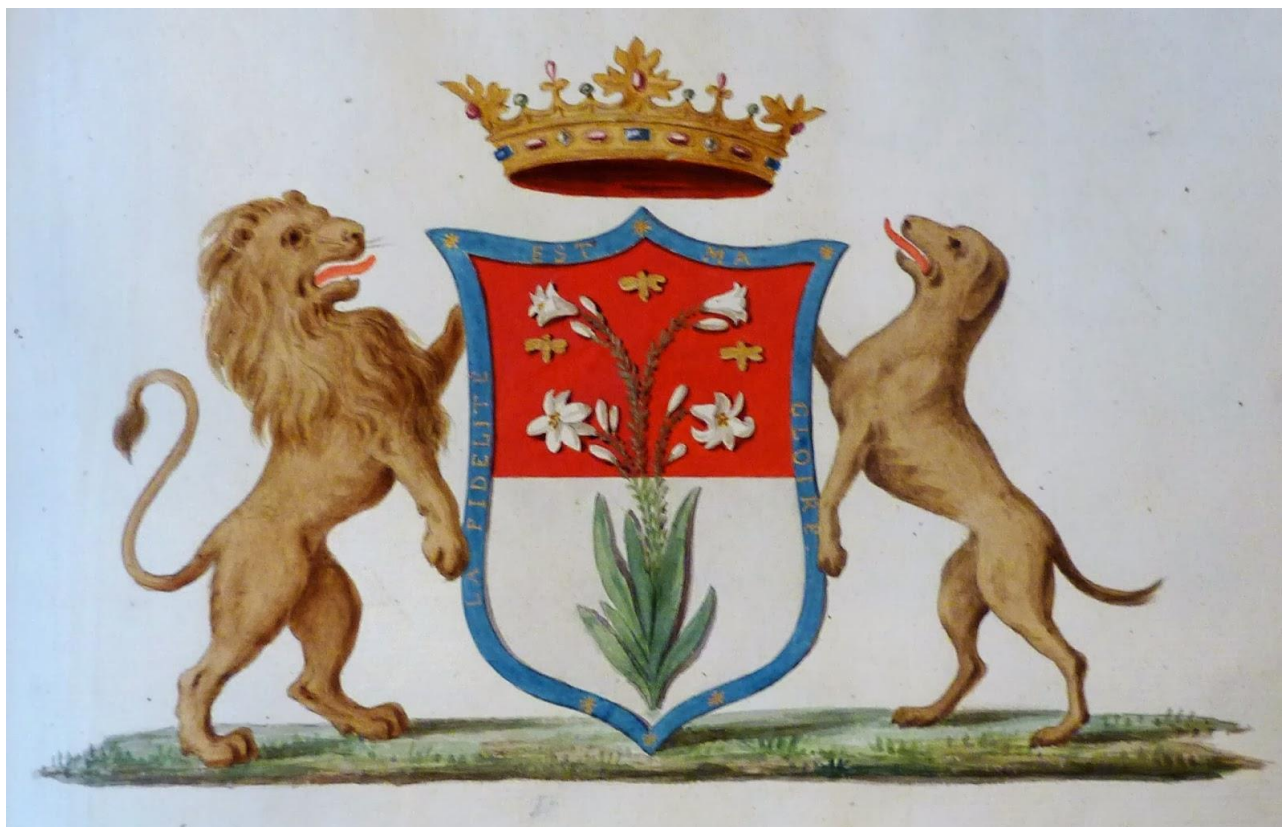
SPECIALUTSTÄLLNING PÅ JÆGERPRIS SLOTT

Stiftelsen *Kong Frederik den Syvendes Stiftelse* på Jægerspris slott, ca 45 minuters bilfärd från Köpenhamn, etablerades år 1873 av Grevinnan Danner. Stiftelsen driver slottet med mark och skog museum och barnhem enligt grevinnans grundtanke "... at yde fattige og ulykkelig stillede Pigebørn Ophold, Undervisning, Opdragelse og Uddannelse..".

Louise Christine Rasmussen (1815-1874) kom från blygsamma förhållanden, gjorde en klassresa av dimensioner, upphöjdes genom kunglig resolution den 7 augusti 1850 till länsgravinna av Danner med plats i rangförordningens 2. klass nr. 2., och vigdes samma dag till kung Frederik VII av Danmark (1808–1863). Paret köpte år 1854 Jægerspris slott av danska staten och inredde här sitt privata hem, långt från hovet och huvudstadens kottier. Slottet och egendomen drivs alltjämt enligt stiftelseurkundens grundtanke.

Slottet med dess museum och minnesrum för kungen och grevinnan öppnade i år den 30 april, och årets specialutställning har som tema dåvarande kronprins Frederiks resa 1844 till Skottland. En sådan resa har man känt till, men inget närmare om dess bakgrund, innehåll, hur omfattande den var, vem kronprinsen fick träffa, vad han fick se eller om resan fick någon vidare betydelse för honom och hans kungagärning. Genom kronprinsens dagbok, hans adjutants resebeskrivning och samtidens tidningar, i synnerhet de skotska, tecknar utställningen en bild av danska kronprinsen som turist Skottland, ett land inte endast i hastig ekonomisk och industriell utveckling, utan också mitt i The Scottish Revival, återupptäckten av Skottlands historia och kultur, den vaknande skotska nationalismen med klaner och tartans, som författaren Walter Scott effektivt satte igång vid kung George IV besök i Edinburgh 1820.

Grevinnan Danners sköldebrev, Jægerspris slott, Kung Frederik VII's Stiftelse i Jægerspris

För heraldikern har slottet och utställningen mycket att bjuda på, inte minst grevinnan Danners sköldebrev inbundet i röd sammet daterat 1. Januari 1855 med guldkvast och sigill i silverdosa. Vapnet blasoneras således översatt till svenska:

'Skölden, över vilken den länsgevliga kronan är placerad, delas i två lika delar, det översta fältet i rött botten och det nedersta i silverbotten. En lilja i naturliga färger går upp i bägge fält således: Från den framspringande vinkeln i det nedre fältet utbreder sig på silvergrunden sex liljeblad, på vilka stjälken häver sig opp i det övre röda fältet, där den utbreder sig i fyra stälkar, av vilka de två nedersta var bär en helt utslagen lilja och de två översta var sin silverknopp, som är omgivna av tre fladdrande bin i guld. Åtta mindre frambrytande knoppar ses på de olika stälkarna. Hela skölden är omgiven med blå kant, vari finnes med förgyllda bokstäver valspråket: "La fidelité est ma gloire." Kanten är smyckad i varje av sina översta vinklar med en gyllene stjärna, i den nedersta framspringande vinkeln är placerade tre gyllene stjärnor.

De två sköldhållarna, i naturliga färger, är till höger ett lejon, till vänster en dansk hund. Grundplanet, varpå de står med skölden, är likaledes anlagd med naturliga färger.'

Med den danska hunden menas rasen Broholmer som var kungens favorithund.

Vapnet i målad och förgylld terrakotta sattes år 1856 upp på norra slottsflygelns frontespis. Som glasmålningar ses vapnet på vestibulens dörrar.

Grevinnan själv ligger begravnen i slottsparken under en gravhög varpå står en natursten med inskriften: 'Här vilar Louise Christine Länsgravinna Danner, Frederik den sjundes änka. Välsignat vare hennes minne'. Under det murade gravvalvet bakom ett smidesjärnsgaller ses grevinnans granitsarkofag. Hennes vapen är uppsatt på gallret och traditionellt ses alltid fräscha blommor instuckna. Bland de utställda föremålen ses också ett grönt vinglas på hög stjälk med grevinnans vapen målat på kupans sida.

Men utställningen i sig själv bjuder också på heraldik men på ett annat sätt. Då kronprinsen med sitt följe kom till den lilla staden Kenmore för att övernatta i stadens krog, det än i dag fungerande Kenmore Hotell, uppenbarade sig en ung man i kilt med inbjudan från John Campbell, II Marquess of Breadalbane (1796–1862), om inte HKH hellre ville stanna på Taymouth Castle alldeles invid? Så skedde även, och kronprinsen och hans lilla sällskap fick uppleva det ståtliga slottet och dess väl tilltagna inredning. Kronprinsen torde ha fått övernatta i samma rum bakom biblioteket som drottning Victoria disponerade 1842. Innan avresan skänkte markisen en komplett höglandsdräkt med både kilt, väst, jacka (doublet), full plaid och fly plaid, bonnet, strumpor och skor och en ytterst värdefull samling tillbehör och vapen: brooch (dräktspänne) i silver med cairngormsten, dirk (jaktkniv) och Sgian dubh (liten daggert) alla med slida och monterade med silverbeslag och cairngormstenar, claymore (svärd) och två långbågar med pilar. Alla spännen och beslag är dekorerade med Skottlands nationalblomma, tisteln, i högklassiskt silverhantverk. Dräktens tartan är förstås Campbell of Breadalbane i dess karakteristiska färger mörkgrön och mörkblå med två gula ränder. Till och med pilarna är målade med dessa färger för att vid målskjutning kunna identifieras som tillhörande The Marquess of Breadalbane.

Det kan vara på sin plats att påminna om hur en skotsk tartan har exakt samma funktion som en vapensköld, en entydig identifikation av en släkt eller person. Genom tygets rutmönster, dess olika geometriska kombinationer av färger i bredare eller smalare band, uppnås ett utseende som pekar otvetydigt på en skotsk klan, en sept eller i vissa fall en vapenförande person med egen tartan. Utställningen visar förutom Campbell of Breadalbane också andra tartans. Även den skotska säckpipan brukar ofta vara gjord i tartan, men den som visas på utställningen är undantagsvis inte en sådan. Det beror på att den tillhör HM Drottning Margrethe II. Den skänktes som bröllopspresent av The St. Andrew Society of Denmark till henne och Prinsgemålen vid deras bröllop 1967. Den är i stället markerad med Drottningens monogram, men har Royal Stewart som band mellan piporna.

Olika privata bilder har lånats in till utställningen, bl.a. ett färglagt stick som visar hyllandet av drottning Victoria och prins Albert då de 1842 välkomnades till Taymouth Castle. The Breadalbane Highlanders står uppmarscherade i kilt, vapen och vajande fanor och bildar drottningens hedersvakt. En oljemålning av kung Frederik VII klädd i sin högländsdräkt med gevär över axeln finns också med. Väsentligast i utställningen är förstås själva högländsdräkten, monterad på nytt, komplett och med sitt originala tillbehör. Frederik VII:s far, kung Christian VIII, lär inte ha stått ut med att sonen uppträdde i den hemska dräkten med bara ben, och försökte innan officiella tillställningar se till, att kronprinsen inte var klädd i sin skotska dräkt. Kronprinsen själv var förtjust. Hans adjutant skriver hur de under resan längs Caledonian Canal hade haft sällskap av en viss Captain Turner, som lärde kronprinsen hur man sveper en plaid korrekt runt kroppen vid olika väderlekar. Adjutanten medgav att kronprinsen blev ganska skicklig i den konsten.

Utställningen är öppen till oktober. Vidare uppgifter hittas på <https://www.kongfrederik.dk/> .

Carl-Thomas von Christierson

